

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi pol. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 21.

V Ljubljani, 1. novembra 1879.

Tečaj XIX.

Ktera sredstva naj bodo učitelju v porabo, da vzbudi v učencih ljubezen do čitanja koristnih knjig.

(Govoril učitelj V. Burnik pri okr. učiteljski skupščini v Rudolfovem.)

Glavni namen ljudske šole je, da se učencu na podlagi nauk, ktere si je po večletnem šolskem obiskovanji pridobil, v njegovem dalnjem izobraževanju zdatno pomore. Svoje lastno izobraževanje brez pomoči drugih pa izvira iz čitanja koristnih knjig in iz lastnih praktičnihkušenj. Med tema sredstvoma za svoje lastno izobraževanje je vsakako prvo važnejše in imenitnejše. Ne krenili bi pa na pravo pot, ako bi bila naša pozornost obrnena le enemu teh sredstev; kajti s porabo prvega bi postali pedantje, a s porabo drugega, praktični nevedneži. Le pametna poraba obeh teh sredstev nas vsposobi, da dosežemo, bodi si v kterikoli stroki hoče, važne i daleč segajoče vspehe. Dalnje izobraževanje naših, šoli odraslih učencev, se naslanja poglavitno na čitanje dobrih knjig. Mnogo se nabaja odraslih, ki posebno radi čitajo, a tudi ogromno število je takih, kteri knjige znotraj nikdar ne pogledajo, kteri so komaj čakali, da so obrnili šoli hrbet in bili po njih izreku rešeni „velike muke“. Taki dostikrat pozabijo čitati in pisati. Težko je učitelju pri srcu, ako učencu ponuja kako knjigo iz šolske knjižarne, a mu ta mrzlo odgovori, da nima časa čitati. Zgodi se tudi večkrat, da marsikteri prinese knjigo, ktero si je izposodil, umazano in raztrgano nazaj, a čital je nij. Toda, ako take nevesele slučaje natančneje preišljamo, našli bodemo, da morebiti taki, ki ne kaže nikakoršnega veselja do čitanja, nij sam kriv te antipatije do knjig. Takih vzrokov se najde lahko mnogo. Morebiti je dotični učitelj, komur je bil učenec večino časa izročen v vzgojo, sam

zakrivil, da učenec nima nikakoršne ljubezni do čitanja, ker nij nikdar rabil sredstev, s katerimi se vzbuja ta nagon do koristnih knjig. V tem oziru nij še učitelj zadostil svoji imenitni nalogi, ako svoje učence navadi gladko čitati, ampak sveta dolžnost mu je tudi, da vcepi v srcih mu v poduk izročeni ljubezen do čitanja, da bode učenec v prostih urah z veseljem in zaželenjem segel po knjigi, in tako, ko mu bode pozneje učiteljeva podpora popolnoma odtegnena, lahko svoje izobraževanje nadaljeval.

Prvo in najimenitnejše sredstvo, s katerim se učencem knjige priljubijo, je spretnost v gladkem, lepoglasnem čitanji. Kdor se bojuje s zlogovanjem, takemu je čitanje velika muka, in knjiga naj bode še tako zanimivega zadržaja, mu ne bo nikdar dopadla. Taki je knjigi velik sovražnik. Prečital bode morebiti eno stran, a potem mu bode dolgo zadosti. Le komur čitanje gladko teče, komur je na prvi pogled misel vsacega stavka jasna, takemu se bode knjiga kmalu prikupila. V prvi vrsti med vsemi drugimi predmeti mora biti v ljudski šoli čitanje in sploh jezikov nauk, in ako se ima tudi gojiti na stroške drugih predmetov. Zraven dobrega čitanja se morajo učenci tudi seznaniti z izrazi pismenega jezika, da jim bode knjiga, ktera jim v roke pride, lahko umevna.

Ljubezen do čitanja naj se začne vzbujati že v malih učencih s pripovedovanjem povest in basnij v vezani in nevezani besedi. Povesti naj bodo zanimive, naj obsegajo dobre in slabe lastnosti človeške in naj bodo primerne učencevemu razumu in starosti. Za male učence naj se zbero povesti kratkega, lahko umevnega, a za večje obširnejega zadržaja. Pripoveduje naj se ognjevit, resno in zanimivo. Krepka, glasna beseda učiteljeva in njegovo bistro oko očara učence, da imajo le za učitelja oko in srce. Učenci radi poslušajo povesti in prosijo mnogokrat učitelja, naj jih zopet zveseli s kako povestijo. Iz tega pa sledi hrepenjenje po novostih in komaj znajo nekoliko čitati, že iščejo po svoji knjižici povest, s katerimi se kratkočasijo.

Ko so se učenci navadili že precej dobro čitati, nastopi čas, v katerem se ima z vsemi mogočimi sredstvi zarad čitanja na učence vplivati. Tu je treba s pozornostjo zbrati berilno gradivo, ktero se bode prvič učencu dalo v roke. Zaradi tega se je ozirati na njegovo starost, njegovo individualnost in razvitek njegovega uma. Mlajšim učencem naj se odločijo povesti kratkega, bolj veselega zadržaja, a večjim, kateri so že več prečitali, povesti, ki morebiti obsegajo celo knjigo. Jako napačno bi pa bilo, ako bi se učencu knjiga ponudila, ktera njegovemu razumu nij primerna in nezanimiva, n. pr. prestrogo znanstvenega zadržaja. Tudi knjige, zadevajoče kmetijstvo, naj se učencem, še šolo obiskajočim, nikdar ne ponudijo. S takim početjem bi se ljubezen do čitanja nikakor ne pospeševala, ampak še celo mogoče je, da se učencu to veselje, ktereга

je morebiti popred mnogo imel, popolnoma vzame, da postane potem knjigi sovražen. Utis, katerega je napravila v prvič kaka reč na nas, je mnogokrat tako mogočen in dolgotrajen, da ga pozneje važni protiutisi ne morejo izpodriniti. Naj stalnejši in naj krepkejši utisi v mladostnem duhu so sigurno povesti, ktere niso npravnosti nasprotni, timveč takih lastnostij, s kterimi se v mladini npravni čuti blažijo. Učiteljeva skrb naj bode, da le učenca za čitanje pridobi; po podučnih znanstvenih knjigah bo učenec po dokončanih šolskih letih sam segel, ko mu bodo to potrebe njegovega stanu velevale.

Tadi vrednost in potrebo čitanja naj učitelj pri vsaki priložnosti posebno povzdigne. Dostikrat so spisi v šolskem berilu važno sredstvo, s kterimi se lahko dokaže imenitnost čitanja dobrih knjig, ker blažijo srce, bistrijo um, pospešujejo omiko in prinašajo človeku dobiček. Učitelj naj učencem predoči veljavnost izobraženih, omikanih ljudi, ktere vse spoštuje ter išče pri njih dobrega sveta. Preveri naj jih s zgledi, da nevednež nima nikakoršne veljave, in se večkrat kesa, da si nij izbistril bolje svoj um, ko ga morebiti lastna škoda prepriča o potrebi izobraženosti.

Takemu početju sledil bode gotovo dober uspeh pri večini učencev. Naše ljudstvo bode skrbelo tudi za duševno hrano in omika bode slednjič odstranila tudi ograjo, ktera ji je zadrževala pot do uborne koč. Tu bode dobila prijazen sprejem in stalno stanovanje. Iz tega se bode pa tudi uvidel sad nove šole, in nadjati se bomo smeli, da „iz dobre šole prirastejo boljši časi“.

France Jeriša Detomil.

Kar je bil l. 1848 iskreno pričel, nadaljeval je enako goreče l. 1849. O tem pričuje dopis v Sloveniji l. 2: „Slovesna beseda sloven. društva v novim stanovališu v Ljubljani“, kjer omenivši Bleiweisovega ljubega pozdrava, Dežmanovega ponosnega izgovora „Slava Slavjanam!“ (gl. Slovenija 1849 l. 1) vmes že odméva: „Slava Slavjankam! jez pri ti priči ponosno izustim. Prav tako, slavne domorodke, drage posestrime! V narodne zbore, k narodnim veselicam zahajajte, kjer se slavjanska pijača iz čistiga narodniga vira pije, kjer iskrice svete ljubezni k svojimu narodu vneta serca prešinvajo. Pod slavjansko lipo, drage vertnarice, tam si naberite žlahtnih sadik, in z materno skerblijivostjo vcepíte slavjanske cepe v mlade serčica svojih prihodnih nadepolnih sinkov in hčerk. Biti slovenske kervi bodi ne samo Slovincu, ampak tudi Slovenki ponos! Zdaj še le morem radostniga serca izreči, de so se slovenske Vile zbudile in zopet oživele, ko jih tudi njihne sestrice priznajo. Zdaj še le bo narodno kolo popolno postalo, ko ste tudi ve vanj stopile. Le krepko naprej, drage sestrice!

je morebiti popred mnogo imel, popolnoma vzame, da postane potem knjigi sovražen. Utis, katerega je napravila v prvič kaka reč na nas, je mnogokrat tako mogočen in dolgotrajen, da ga pozneje važni protiutisi ne morejo izpodriniti. Naj stalnejši in naj krepkejši utisi v mladostnem duhu so sigurno povesti, ktere niso npravnosti nasprotni, timveč takih lastnostij, s kterimi se v mladini npravni čuti blažijo. Učiteljeva skrb naj bode, da le učenca za čitanje pridobi; po podučnih znanstvenih knjigah bo učenec po dokončanih šolskih letih sam segel, ko mu bodo to potrebe njegovega stanu velevale.

Tadi vrednost in potrebo čitanja naj učitelj pri vsaki priložnosti posebno povzdigne. Dostikrat so spisi v šolskem berilu važno sredstvo, s kterimi se lahko dokaže imenitnost čitanja dobrih knjig, ker blažijo srce, bistrijo um, pospešujejo omiko in prinašajo človeku dobiček. Učitelj naj učencem predoči veljavnost izobraženih, omikanih ljudi, ktere vse spoštuje ter išče pri njih dobrega sveta. Preveri naj jih s zgledi, da nevednež nima nikakoršne veljave, in se večkrat kesa, da si nij izbistril bolje svoj um, ko ga morebiti lastna škoda prepriča o potrebi izobraženosti.

Takemu početju sledil bode gotovo dober uspeh pri večini učencev. Naše ljudstvo bode skrbelo tudi za duševno hrano in omika bode slednjič odstranila tudi ograjo, ktera ji je zadrževala pot do uborne koč. Tu bode dobila prijazen sprejem in stalno stanovanje. Iz tega se bode pa tudi uvidel sad nove šole, in nadjati se bomo smeli, da „iz dobre šole prirastejo boljši časi“.

France Jeriša Detomil.

Kar je bil l. 1848 iskreno pričel, nadaljeval je enako goreče l. 1849. O tem pričuje dopis v Sloveniji l. 2: „Slovesna beseda sloven. društva v novim stanovališu v Ljubljani“, kjer omenivši Bleiweisovega ljubega pozdrava, Dežmanovega ponosnega izgovora „Slava Slavjanam!“ (gl. Slovenija 1849 l. 1) vmes že odméva: „Slava Slavjankam! jez pri ti priči ponosno izustim. Prav tako, slavne domorodke, drage posestrime! V narodne zbore, k narodnim veselicam zahajajte, kjer se slavjanska pijača iz čistiga narodniga vira pije, kjer iskrice svete ljubezni k svojimu narodu vneta serca prešinvajo. Pod slavjansko lipo, drage vertnarice, tam si naberite žlahtnih sadik, in z materno skerblijivostjo vcepíte slavjanske cepe v mlade serčica svojih prihodnih nadepolnih sinkov in hčerk. Biti slovenske kervi bodi ne samo Slovincu, ampak tudi Slovenki ponos! Zdaj še le morem radostniga serca izreči, de so se slovenske Vile zbudile in zopet oživele, ko jih tudi njihne sestrice priznajo. Zdaj še le bo narodno kolo popolno postalo, ko ste tudi ve vanj stopile. Le krepko naprej, drage sestrice!

ta svitla zorica nam jasni dan obeta, v megleni delji se veličanski hram Slave bliši. Sveti ogenj rodoljubnih serc mora temno meglo predreti, in ako Bog da in sreča junaška, dospeli ga bomo!" — In opisavši besedo in sprelepo petje na koncu pravi: „Tako smo začeli in končali prvi dan noviga leta. Prijazne zvezdice so nam domu gredočim na jasnim nebu blisketale, in vsak si je pač v sercu mislil: Glejte znamenja slavnjanske prihodnosti, kako se nam prijazno nasprot smehljajo! Zdaj je orjaške grive stresel česki oroslan, mogočne perutnice razprosterl slavnjanski orel od Savskih bregov do Tatranskih gorá, jugoslavjanska zvezda se je vzdignila in svit svoj razsiplje čez poljane sveta! To leto ne bo več rodilo Kosovih polj in Belih gora. Razširila se bo veličanska lipa proti severu in jugu, proti izhodu in zapadu, in pod njenimi mogočnimi vejami bo ovčar in junak, cveteči mladenč in stari sivček na sveto trojico Slavnjansko ozirajoč se s prepornim sercam prepeval:

„Hej, Slavnjani, naša reč slavnjanska živo kljuje,
Dozorila bo, že veličanski sad nasprot nam sije!“

Jeriša.

Enako navdušeni so drugi dopisi njegovi v Sloveniji in v Ljubljanskem Časniku l. 1850/51 — eni še iz Ljubljane, eni že z Dunaja. Tako so (l. 1—3) znamenite: „Pripovedke slovenskiga naroda“, po raznih krajih nabral F. Jeriša. — Kot Detomil pa je pisaril v Vedeža, kjer se l. 1849 nahajajo pesnice njegove: „Nada ali up“; „Barkica“ (O prvem godu Vedeža); „Deklici z venčikam“; pa basen „Žabe“ po Ciglerju, nekoliko z ilirskimi oblikami. — L. 1850 prilika „Nova oblačila“; basen „Solnce in megla“ v pesmi po poljskem Niemceviča; pripovedke „Slavček; Tutki-Jedim; Rajska ptica“; popisi „Suslik; Arabci; Južnoruske stepe“. — Poslednje popisvanje je bilo tedaj že v dr. Bleiweisovem Berilu za I. gimn. razred, kjer so iz Vedeža ponatisnjene Jerišatove stvari, na pr. Mali kamnar; Žabe; Slavček, in dokaj mila „Zvezdica“, pesen sorodna z Ledinskega „Angel in dete“. — V Berilu II.: Nova oblačila; „Stepni požari v južnej Rusii“ (str. 44—50). — V Berilu III.: „Narava — občna gostionica“ (str. 1—9) po Šubertu; „Nebeški ovčar“ po Herderju; „Veliki petek v Rimu“ po Staudenmajerju (str. 121—129). — V Berilu IV.: „Božja modrost v natvori“ (str. 42—51) po sv. Avguštinu; „Pogled na Prago“ (121—126) po Vl. Zapu, iz češke čitanke, in naslednja „narodna Litvanska“ (str. 68. 69.):

Lipova harfa.

Mlada pevka o potoku
Belih rožic je iskala,
Omahnila, vánj je pala.
Val je unesel jo do morja;
Morje pa jo valovito
Verglo je na breg zeleni, —

Tam so ribči jo zagrebli.
Al na grobu vzrastla lipa,
Vzrastla lipa je košata,
In iz lesa mlade lipe
Bratec harfco zrezljal je,
Harfo krasno, miloglasno.

„Oj kak nežno, oj kak milo
 Lipova mi harfa poje!“
 „Da to lipova je harfa?“
 Vzklikne mamica jokaje,
 „Oj to sestrice zgubljena,

To je mila hčerka moja.
 Kako jasno si na ušesa
 Čujem glasek njen doneti!
 Kako milo nje dušico
 Čutim veti v serce svoje!“

Najbolj zaslovelo pa je mladega pesnika našega ime po „**Hebrejskih melodijah**“, katerih je (I. — XXIII.) po angleškem L. Byrona (r. 1788, u. 1824) poslovenil v Novicah l. 1852 l. 63 — 99 s tem-le predgovorom v opombi: „Te melodije, al da je po našem imenujem, te viže je visoki pesmenik za glasbo složil; torej naj nikdo ne išče v njih doveršenih pesniških obrazin, ker bode le čertice našel. Vsaka viža za se je cvetlica, ta mila vijola, ali tiha spominčica, ona ponosna solnčnica ali bleskosijajna potonka, — le ako vse vkup povežeš, dobiš krasen venec. One so čutljivi i posamni vzdih nesrečnega naroda — čiste kaplje, v katerih se odraža zdaj blede zarja milejih časov, zdaj radostiva nada onkrajnoga žitja; tu sveti serd v oholem svojivci, ondi Božja pravičnost ali Božje Veličanstvo — iz celoga venca pa veje strah Božji, vdanost v Njegovo voljo — živa ljubezen do Njega: do zgubljene domovine. Toliko v porazumljenje. Kar prevod utiče, sim se kolikor mogoče izvirnoga merila deržal; le ondi, kjer bi bil čudovitni kratkoti angleškoga jezika marsikako lepoto v dar prinesiti moral, sim merilo nekoliko razrahljal in raztegnul, kar, mislim, čitatelja ne bode preveč motilo“. Tako prevoditelj. —

Melodije so z naslednjimi naslovi: „Ona. Davidova harfa. Onkraj groba. Divja gazela. Jokajte o njih. Ob Jordani. Jephtova hči. Na grobi. Moj duh je mračen. Nje smehljaj. Dodelal si. Savlova pesem pred zadnjo bitvo. Savl. Vse je prazno! pravi pridigar. Življenje duha. Vid Belšacarja. Luni. Očitovavcu. Mariamna. Na dan, ko je Tit Jeruzalem sosul. Ujeti pevec. Pobitva Sennacheriba. Iz Joba“. V zgled bodi:

VI.

Ob Jordani.

Ob Jordani Arabski tekajo velblodi,
 I po Sionskem hribi malikvavec hodi,
 Na Sinaji čestivec Balov klanja se —
 I tam — clo tam — o Bog! i strele Tvoje spé?

Kjer Tvoja dlan v kamnito desko je pisala!
 Kjer ljudstvu Tvoja se je tenja prikazala!
 Kjer glorja Tvoja v plamodev zasterla se:
 Tvoja — kogar, da bi ne umerl, nikdo ne uzrè!

O daj, da v bliski zor Tvoj k nam se v niz zasvéti,
 Zbij britko sulco zatiravca roki kleti!
 Kak dolgo še teptal bo Tvojo vlast trinog?
 Kak dolgo še brez službe hram bo tvoj, o Bog!

XIII.

S a v l.

„Ti, čigar zarot mertve bdi,
Pokličí vñ proroka mi!“
„Iz groba, Samvel, dvigni se!
Glej! veštec, kralj pred tabo je!“

Zmaje se zemlja; on vared stoji oblaka,
Luč obledi, pred trugo nja bežé.
Stekleno smert 'z oči mu stermih zrê;
Je roka vela, suha žila vsaka.
V kosti beloti noge mu bliščé,
Sgerbančene, brezkitne, užasnive;
Brez sape glasi od ustne negibljive,
Ko jamski vetri, votlo mu doné. —
Savl vidi, i pade, kakor dob, ki trešne
Na mah ga strele plamovdar požrešne.

„Kdo sen mi moj nepokoji?
Kdo je, ki mertve tu budi?
Si ti, o kralj! — Glej, brez kervi
So leti udje, i merzli:
Ták' moji so; i taki bđò
I tvoji jutri, vřed z menó:
Pred no bodoči dan bo preč,
Tak bodeš ti — tak sin cveteč.
Ostani zdrav, za dneva le,
Pój prah bo najin smešal se.
Tam z rodóm ležal bodeš vel,
Prodertim od nebrojnih strél;
Od boka meč zabóla bo
Tja roka v serce ti topló:
Brez krone i glave zgíbñula
Sin, otec, Savla hiša vsa!“

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

17.

Ni ga gerjega človeka na svetu, nego je nevošljivec. Ko bi pač enkrat napredovalo človeštvo tako, da bi se zamogla izbrisati ta beseda in vse, ktere so ž njo v zvezi iz človeškega govora! — Nevošljivost je strast, ktera škoduje le, — kakor vse strasti — nevošljivcu samemu. Čemu smo nevošljivi komú? Zato, ker ima bodisi duševne ali telesne prednosti, kterih mi nimamo, tudi zato, ker je bogatejši nego mi, tudi zato, ker se mu ni treba vkvarjati s tako težkim delom, nego se moramo mi. Takoj se vprašamo, če vidimo koga srečnejšega od nas: čemu se godi temu bolje, nego meni? Zakaj bi se meni ne moglo goditi tako, kakor njemu? — Na to ne najdemo dostikrat odgovora. Naj sledi tu

XIII.

S a v l.

„Ti, čigar zarot mertve bdi,
Pokličí vñ proroka mi!“
„Iz groba, Samvel, dvigni se!
Glej! veštec, kralj pred tabo je!“

Zmaje se zemlja; on vared stoji oblaka,
Luč obledi, pred trugo nja bežé.
Stekleno smert 'z oči mu stermih zrê;
Je roka vela, suha žila vsaka.
V kosti beloti noge mu bliščé,
Sgerbančene, brezkitne, užasnive;
Brez sape glasi od ustne negibljive,
Ko jamski vetri, votlo mu doné. —
Savl vidi, i pade, kakor dob, ki trešne
Na mah ga strele plamovdar požrešne.

„Kdo sen mi moj nepokoji?
Kdo je, ki mertve tu budi?
Si ti, o kralj! — Glej, brez kervi
So leti udje, i merzli:
Ták' moji so; i taki bđò
I tvoji jutri, vřed z menó:
Pred no bodoči dan bo preč,
Tak bodeš ti — tak sin cveteč.
Ostani zdrav, za dneva le,
Pój prah bo najin smešal se.
Tam z rodóm ležal bodeš vel,
Prodertim od nebrojnih strél;
Od boka meč zabóla bo
Tja roka v serce ti topló:
Brez krone i glave zgíbñula
Sin, otec, Savla hiša vsa!“

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

17.

Ni ga gerjega človeka na svetu, nego je nevošljivec. Ko bi pač enkrat napredovalo človeštvo tako, da bi se zamogla izbrisati ta beseda in vse, ktere so ž njo v zvezi iz človeškega govora! — Nevošljivost je strast, ktera škoduje le, — kakor vse strasti — nevošljivcu samemu. Čemu smo nevošljivi komú? Zato, ker ima bodisi duševne ali telesne prednosti, kterih mi nimamo, tudi zato, ker je bogatejši nego mi, tudi zato, ker se mu ni treba vkvarjati s tako težkim delom, nego se moramo mi. Takoj se vprašamo, če vidimo koga srečnejšega od nas: čemu se godi temu bolje, nego meni? Zakaj bi se meni ne moglo goditi tako, kakor njemu? — Na to ne najdemo dostikrat odgovora. Naj sledi tu

odgovor na to, ktereга sem omenil že v nekem prejšnem pogovoru: „Vsak je svoje lastne sreče kovač“.

Čemu smo nevošljivi komu, ker ima duševne prednosti pred nami? Pomislimo pred vsem, da vsi ljudje nimajo enakih zmožnosti: eden je prejel pet, drugi dva, tretji en sam talent. Glejmo samo, da še tega enega talenta ne zakopljemo. In ako ga zagrebemo, potem še le zavidamo onega, ki jih ima več, in onega, ki še tega enega ni zakopal.

A naše socijalne razmere nam dajo mnogo priložnosti, da smo nevošljivi. Pač je žalostna resnica, da dostikrat najmanj talentirani ljudje dosežejo visoke službe; a taki, ki so s talenti obdarovani v obilni meri, ostanejo le na nižjih stopinjah. Tega ne more nihče ovreči. — Ti so seveda dospeli na te visoke stopinje le po protekciji, s svojim lizanjem in klečeplastvom. In mož, kteremu ne pripušča značaj, da se poniža tako daleč, čegar duh se ne pusti vkloniti, — ta ostane zadej, on nima nikjer besede, in tako se njegov talent sam pokonča. Koliko uničenih talentov pač imajo na vesti že naše socijalne razmere, in dan na dan se kopičijo nove žertve. Pač pravi nemški pregovor:

„Wem Gott das Amt,
Dem gibt er auch den Verstand“.

Ali kakor ste slabi rimi tega pregovora (Amt in Verstand), tako slab je njegov pomen. Razum se ne pridobi s službo, ampak tega mora človek že imeti, preden jo dobi. — Kako bi se dal posloveniti ta pregovor? Boljši ne sme biti, nego je nemški. V ta namen te pokličem, ljuba muza, na pomoč, pomagaj mi, da ga dostojno prestavim. — Glasi naj se tako - le:

„Komur da Bog krúh,
Temu da tudi trebúh“.

Rimi ste slabi, pomen tudi ni prav dober. A kdo bo kaj boljšega pisal, kakor resnico! S kruhom si ne pridobi človek nikdar več duševnih zmožnosti, ali zato mu vzraste trebuh, velik trebuh, debel trebuh.

Po omiki se delé nevošljivci na dva dela: v omikane in neomikane. Omikan zna skrivati svojo nevošljivost. On je kolikor mogoče prijazen z onim, komur je nevošljiv. Ali v žepu derži vedno pest. Kako rad bi te vdaril ž njo! Ali to ne gre tako. Pregrešil bi se zoper dostojnost. In vse bi mu očitalo, da je neolikan nevošljivec. — Kaj mu je storiti? Gre in zakoplje svojo nevošljivost globoko v svoje persi, serdi se na skrivnem. Serd ali jeza škoduje človeku, — pravijo. V jezi ne ve človek kaj dela, — tako tudi pravijo, — ako mu jeza prikipi do verha, se izlije na vse, kar je v njegovem obližji. Nič ni varnega pred njim, niti ljudje, niti živina, niti kamenje, niti les. Imamo dokaj izgledov, da je marsikdo izlil svojo jezo na deske, ter jih pretepал in preklinjal. — Ali huda je tudi ona jeza, ktere ne pustiš prikipeti do verha, ktero tako

rekoč vedno požiraš. Ona ti razjeda tvoje persi, dokler jih ne uniči. Imamo izgledov, da so mogli nevošljivci z zdravjem drago plačati svojo nevošljivost.

Neomikan nevošljivec je pa ves drugačen. On ne skriva pred nikomur svoje nevošljivosti. Vsakemu pové v obraz in tudi tebi, da ti je nevošljiv, kajti ti nisi po njegovih mislih vreden tega, kar si dosegel, in priseže ti, da se bo maščeval. — Svet ga imenuje, kakor sem omenil, neomikanega nevošljivca. Ali boljši je nego omikani. Kajti veš določno, s kom imaš opraviti; veš, da se ga imaš bati, lahko se ga ogneš. — Ali zoper omikanega nevošljivca nimaš sredstva. In piči te naposled, kakor gad.

Visoko ceniti se mora mož, kteremu je neznana nevošljivost, ta hudobna strast.

Nevošljivi so tudi narodi narodom zaradi boljše vlade, bogastva in družih stvari. Na to se je odgovarjalo že mnogokrat. Reklo se je: vsak narod ima tako vlado, kakoršno zasluži. To ni res. Pred Bogom, našim stvarnikom, smo vsi enaki; in čemu bi tudi ne mogli biti pred raznimi vladarji? Tukaj se ne more navesti pregovor: „Kakor si postelješ, tako bodeš ležal“. Zakaj ne? Zato, ker si noben narod ne postilja sam, ampak si mora tako, kakor mu veli vlada. Ta pregovor ima le pomen v življenji vsacega posamnega človeka. Le v konstitucionalnih državah si postiljajo narodi sami. Le gledajo naj, da volijo može za poslance, ki so prijatelji naroda, ki ga poznajo natanko, ki vedó njegove potrebe, — ne pa može, ki ga smešé pred celim svetom.

Mi sovražimo nevošljivce, a vendar jih delamo sami. Že v zgodnji mladosti jim vcepljamo to nečednost v njihovo mlado serce. Znano je, da mnogi stariši nektore otroke bolj ljubijo, kakor druge. Tem svojim ljubčekom dajo vse, kar le hočejo, dajo jim boljša jedila, lepšo obleko, prizanašajo jim napake, jih nikdar ali malokedaj kaznujejo, i. t. d. Ali ni to najboljšo sredstvo, zbuditi v sercih onih, ki se zanemarjajo sovraštvo in nevošljivost?

Naj navedem nekaj verstic iz Fenelona. On pravi: „Opazujte dobro, kako že v prvi mladosti otroci radi poiščejo one, kateri se jim sladkajo, in se omikajo onim, ki so ostri ž njimi; kaka dobro razumejo, kričati ali molčati, da dobé to, kar želé, koliko zvijače in nevošljivosti imajo že v sebi“.

Vsega premisleka je vredno tudi to, kar piše sv. Avguštin. „Videl sem“, piše, — „nevošljičevega otroka; ni še znal govoriti; a gledal je že na otroka, ki se je dovil iz tistih pers kot on in ž njim vred, z bledim obličjem in z razdraženimi pogledi“.

Tem besedam se ne smemo čuditi, tudi se ne smemo jeziti, da so taki otroci na svetu. Poterkajmo se na svoje persi, ter vprašajmo se: ali nismo mi sami taki, in ali mi odgojamo tako svoje otroke, da se ne more vseliti nevošljivost v njihova serca? — Težko bomo potem vergli kamen na koga družega.

Najpervo je potrebno pri odgoji, da čujemo, da se ne vseli nevošljivost v mlada serca. Vendar ako se je vselila, glejmo, da jo spravimo iz njega. Kako? — Na to nam odgovarja sv. pismo najbolje:

„Ako tepeš svojega otroka s šibo, bodeš rešil njegovo dušo pekla“.

Ne mirujte stariši, dokler ne izrujete s korenino te strasti iz otroškega serca. Niti najmanjše trohice je ne sme ostati v njem. Seveda, ako ste mu jo vcepili vi v serce, bi bilo neprilicnejše, ako bi vas položil na klop, ter vas nasekal. A ubogi otroci morajo tolikokrat terpeti za vaše napake, vaše pregrehe. Tudi bi ne dosegel nič, ako bi vas kaznoval: otroku bi ostala vse eno ta nečednost. Glejte tedaj, da jo odpravite vi. Ni ravno treba začeti takoj s tepenjem. Opominjajte ga, poducite ga, kako gerdo je, če je nevošljiv. Če to ne pomaga, zažugajte mu kazen. In če ga še to ne izboljša, potem pa le šibo v roko. Ne pustite rasti ž njim te strasti! Čem večji bode, tembolj nevošljiv bode tudi.

Pred vsem pa vi sami ne bodite nevošljivi, ali vsaj otroku se ne kažite tacih. Ne govorite v njegovi pričujočnosti; kakor se dostikrat zgodi, n. pr.: „Ta ima toliko, in jaz nič; — ta ima večjo srečo, kakor pamet; — ta je dosegel to ali ono le po svojih prijateljih; i. t. d.“ — Še enkrat ponavljam, da nam naše socialne razmere dajó mnogo priložnosti, da smo nevošljivi, res je tudi, da bi se zamogla nevošljivost še le takrat odpraviti iz človeškega govora, ako bi se izboljšale te razmere, in ako bi bila odgoja boljša. Ali začnimo vendar nekje. Če tudi družega ne, bomo vsaj naše otroke v njihovi nežni mladosti obvarovali strupa nevošljivosti. — Jaz menim, da je to vsega premisleka vredno. Veselilo me bode, ako so padle te moje preproste besede na plodovito zemljo. Pognale bodo, če tudi ne precej, gotovo pozneje, čverste rastline.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Iz Krškega.** (O meščanskih šolah sploh in o Krški meščanski šoli posebno). Pri novih šolskih postavah, katere so s pomočjo ljudskih šol precej hitro večje ljudsko izobraženje doseči hotele, naredila se je zlasti ta pomota, da je takratna vlada zahtevala, da bi se šolstvo v vseh deželah po enem kalupu, po enacih postavah uravnalo. Da to ne bo šlo, razvidili so umni šolniki in praktični državniki že naprej, kajti postav se morajo prigraditi ali uravnati vselej v soglasji s potrebami naroda, dežele in vseh dotičnih merodajnih razmer. Ko je leta 1869 ministerstvo (naučni minister je bil takrat menda Hasner) stvaritelj novih šolskih postav deželni zborom predlagalo osnovo